

LA REINSERCIÓ A TRAVÉS DE L'ESPORT

Una estratègia orientada a institucions, entitats, organitzacions i clubs per a una continuïtat de la pràctica esportiva en llibertat.

Joan Porras Àlvarez

Treball de Final de Grau - Tutor: Xavier Pujadas Martí

Curs: 2021/22 - Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport

17 de maig de 2022

ÍNDIX

---

1. ABSTRACT	3
1.1. Català	3
1.2. Anglès.....	4
2. INTRODUCCIÓ.....	5
2.1. Contextualització	5
2.2. Identificació del tema	6
2.3. Justificació	6
2.4. Viabilitat	7
3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ TEÒRICA.....	8
3.1. Introducció	8
3.2. La presó i la seva legislació.....	8
3.3. La presó i l'esport	9
3.3.1. Efectes saludables, educatius i rehabilitadors	9
3.3.2. Efectes de l'educació física fora de la presó	12
3.4. Presó i reinserció a Europa	13
4. METODOLOGIA.....	17
4.1. Preguntes de recerca	17
4.2. Objectiu general	17
4.3. Objectius específics.....	18
4.4. Mètode.....	18
4.5. Mostra.....	19
4.6. Instruments de mesura	21
4.7. Procediment	22
4.8. Anàlisi de resultats	23
4.9. Aspectes ètics	24
5. RESULTATS.....	25
5.1. Resum entrevista David Ballester	25
5.2. Resum entrevista José Carlos Suárez	28
5.3. Resum entrevista Mariona Homs	31
5.4. Resum entrevista Carles Sixto	34
5.5. Resum entrevista Jaume Obradors.....	36

6. DISCUSSIÓ, CONCLUSIONS I PROPOSTA.....	38
6.1. Discussió	38
6.2. Conclusions	44
6.3. Proposta	46
7. LIMITACIONS DE L'ESTUDI I LÍNIES FUTURES	49
7.1. Limitacions de l'estudi	49
7.2. Línies futures	50
8. FONTS D'INFORMACIÓ	52
9. ANNEXOS	55
9.1. Annex 1: Documentació de consentiment informat	55
9.2. Annex 2: Transcripcions de les entrevistes	57

---

1. ABSTRACT

1.1. Català

Sovint pensem que l'activitat física i l'esport en centres penitenciaris poden servir com a recurs per a ocupar el temps lliure de les persones que estan privades de llibertat. Però un cop assoleixen la llibertat no s'acostuma a pensar si aquesta disciplina i aquests beneficis obtinguts amb la pràctica esportiva, pot ajudar a proporcionar a les persones que han passat per un centre penitenciari els mateixos beneficis a l'altra banda dels murs.

Aquest estudi s'ha basat en entrevistes a persones, institucions, entitats, clubs i associacions. L'objectiu principal ha estat el d'analitzar diferents estratègies per al manteniment dels beneficis derivats de la continuïtat de la pràctica esportiva dels interns un cop se surt de la presó a través d'institucions, fundacions, entitats i clubs.

L'estratègia ha estat estudiada i proposada a les institucions i agents implicats de la ciutat de Manresa, comarca del Bages, per aconseguir aquesta continuïtat de la pràctica esportiva fora de la presó com a agent rehabilitador i de reinserció.

1.2. Anglès

Sometimes we think the physical activity and sport in prisons are used as a resource to fill the free time of the people who are deprived of liberty. But once they are free we do not wonder if the discipline and benefits of physical activity, may help them at the other side of the walls.

This study has been based on interviews to different persons, institutions, organizations, clubs, and associations. The main objective has been to analyze the several strategies for maintaining the benefits derived from the continuity of the practice of sports for inmates once they are released from prison. With the aim of carry on this physical activity through institutions, foundations, organizations, and clubs.

The strategy has been studied and proposed to different institutions involved in the city of Manresa, in the Bages region. In order to achieve this continuity of sports practice outside prison as a rehabilitative and reintegration agent.

---

2. INTRODUCCIÓ

2.1. Contextualització

Actualment, el sistema penitenciari, tot i que en àmbit català es troba en una situació més avançada que altres llocs del país i per descomptat d'altres continents, encara està molt lluny de països europeus més desenvolupats en els quals són molt més freqüents els règims oberts i les presons obertes, caracteritzades perquè se li dona molta més llibertat a l'intern.

Un dels problemes que hi ha a hores d'ara és que mentre els interns estan a la presó, poden tenir un control i un seguiment envers un model de reeducació i reinserció, però aquest seguiment i aquest model s'acaben un cop l'intern obté la llibertat. Això pot acabar fent que hi hagi persones que optin per una reincidència en els delictes comesos i la reinserció buscada i treballada al centre penitenciari, no hagi servit per a res.

Pel que fa a l'esport hi ha diversos estudis els quals asseguren com és de beneficiosa la pràctica esportiva pels interns en una presó. Però i un cop travessen la porta, surten de la presó i viuen fora dels murs?

2.2. Identificació del tema

En aquest projecte es durà a terme un estudi per buscar estratègies i fórmules perquè la pràctica esportiva no sigui únicament practicada a les presons de forma "intramurs" sinó que també es pugui continuar practicant fora dels murs, un cop s'obté la llibertat i de la mateixa forma beneficiosa que s'ha practicat al centre penitenciari.

Aquest estudi se centra precisament en aquest moment, un cop s'assoleix la llibertat. De quina forma es pot organitzar i oferir a aquestes persones, continuar mantenint l'activitat física amb tots els beneficis que això comporta.

Per aquest mateix motiu, s'ha estudiat aquesta possibilitat d'aconseguir una continuïtat en la pràctica esportiva de manera sistematitzada, perioditzada i continuada un cop se surt de la presó a través de clubs, entitats, fundacions i organismes pertinents, per tal d'afavorir i mantenir els beneficis aconseguits durant el període de privació de llibertat també fora dels murs.

2.3. Justificació

La raó per la qual he escollit aquest tema és perquè durant els darrers quatre anys he tingut un contacte molt directe amb persones privades de llibertat i en concret presos polítics. He observat les necessitats i les moltes carències que té el sistema penitenciari actual, sobretot un cop s'obren definitivament les portes de la presó. És el moment en què s'ofereix la possibilitat de recuperar una vida que per sempre més quedarà marcada per unes reixes i difícilment s'obtindrà una llibertat plena a conseqüència del poc acompanyament i ajudes que hi ha per part de les institucions i òrgans penitenciaris.

Per aquest motiu he volgut relacionar l'esport amb un tema tan important i amb el qual he estat tan relacionat els últims anys com és la presó. La idea final i concreta d'aquest estudi va ser del Doctor Raül Romeva i Rueda, ex-pres polític, que ha desenvolupat el seu doctorat relacionant també l'esport i la presó.

Tal com s'ha explicat anteriorment, el treball centra l'atenció en les institucions i organismes pertinents per afavorir la continuïtat dels beneficis que la pràctica esportiva aporta a les persones privades de llibertat i neix de la necessitat de trobar estratègies per a oferir una continuïtat d'aquesta pràctica esportiva un cop se surt de la presó.

2.4. Viabilitat

La viabilitat d'aquest estudi és bona, ja que és un projecte el qual encara no s'ha investigat ni estudiat. Totes les fonts consultades en les primeres entrevistes exploratòries han ratificat la viabilitat d'aquest projecte, així com el poc estudi que se n'ha fet. Per altra banda, durant el desenvolupament i realització de les entrevistes als professionals del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, he constatat i m'han confirmat la necessitat d'estudis com aquest.

També he comptat amb la possibilitat de tenir bons contactes amb agents implicats en el tema i un d'ells, com he mencionat anteriorment és el Doctor Raül Romeva i Rueda, coneixedor en primera persona del tema i de la situació exposada.

Per últim, cal destacar que el projecte pot tenir un llarg recorregut i investigació, però en aquest cas s'ha hagut de desenvolupar en petit format, ja que s'ha realitzat en el marc del Treball Final de Grau i el volum i el temps requerits han quedat molt condicionats per la temporalitat tan acotada d'aquest treball.

---

3. ESTAT DE LA QÜESTIÓ TEÒRICA

3.1. Introducció

La primera dècada del segle XXI va ser un període de creixement molt important de la població encarcerada a Catalunya, que va passar d'uns 6.000 interns l'any 2000 a més de 10.000 l'any 2010. (Capdevila, M. 2015).

Però aquell any va començar una lenta tendència a la baixa fins a situar-nos als 8.050 de mitjana que hi havia l'any 2020 segons el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.

Amb aquestes xifres, podem observar que hi ha una gran quantitat de persones internes a centres penitenciaris cada any. Però evidentment l'objectiu és que tard o d'hora acabin sortint-ne d'ella, és a dir, que la xifra de persones que han sortit de la presó sempre serà creixent.

3.2. La presó i la seva legislació

Segons la legislació penitenciària del nostre país, especifica la funció rehabilitadora i socialitzadora que la presó ha de complir per a preparar l'intern per la tornada a la vida social. I és així com el Règim Penitenciari vol actuar sobre aquest fet, com bé diu l'article 25.2 de la Constitució Espanyola "Les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat restaran orientades vers la reeducació i la reinserció social".

Podem caracteritzar el centre penitenciari com una institució total i tancada, amb una organització formal (El Règim Penitenciari), que com Lopez-Coira destaca (Citat per Chamarro 1993), "posa en contradicció amb l'estructura formal de l'organització dels interns i configura una realitat marginal a l'interior de la presó".

Tot i que durant l'últim segle la legislació de molts països occidentals han assegurat un confinament més digne i el desenvolupament de les activitats penitenciàries més en consonància amb els drets humans. (Consell d'Europa, 2006; van Zyl i Snacken, 2009)

3.3. La presó i l'esport

3.3.1. Efectes saludables, educatius i rehabilitadors

Per altra banda, com bé sabem i no és una novetat, la pràctica esportiva és beneficiosa en tots els aspectes de la vida. Tant en l'àmbit fisiològic i anatòmic com també a escala psicològica i social. Com fa referència Powell (Citada per Moscoso 2017) "Les conseqüències positives de la pràctica esportiva i de l'exercici físic, superen a les negatives".

Si unim els dos àmbits i observem la relació de l'esport i l'activitat física a la presó podem observar en un seguiment dels interns realitzat pel Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, que el 2020 hi va haver una mitjana de 2.567 cada mes, practicant activitats esportives a la presó. Es duen a terme les següents activitats esportives: condicionament físic, futbol-sala, futbol, handbol, voleibol, musculació, aeròbic, atletisme, bàsquet i esports de raqueta.

En aquest sentit, trobem diferents autors que exposen la relació positiva entre la pràctica de l'exercici físic i l'obtenció de metes de salut per part dels interns, com per exemple Wagner, Mabride i Crouse (1999) i Hagan, Courtenay i Saboo (Citada per Moscoso 2017).

I també ens podem basar en estudis més actuals els quals corroboren aquesta evidència sobre la importància de l'esport en la rehabilitació dels interns i els seus beneficis (Andrews i Andrews, 2013; García, Devís i Sparkes, 2009; Moscoso-Sánchez et al., 2017; Parker, Meek i Lewis, 2014).

En aquesta mateixa línia considerem altres autors que assegurin que els programes esportius penitenciaris milloren la qualitat de vida dels interns, com és el cas de Hagan, Chevy, Aoun i Clement (Citats per Moscoso 2017).

Moscoso, D., Pérez, A., Muñoz, V., González, M., i Rodríguez-Morcill, L. (2012) conclouen en el seu estudi *El deporte de la libertad. Deporte y reinserción social de la población penitenciaria en Andalucía*, que "l'esport és entès com un revulsiu per la generació de nous hàbits saludables i ofereix un context pel canvi d'actituds".

També han pogut observar que l'intern "adopta hàbits normalitzats i modifica la seva conducta, pot reconèixer les seves opcions d'integració social i lluitar per aprofitar les noves oportunitats que es presenten a les seves vides". I en el cas dels interns que no hagin tingut vides desestructurades, "l'esport els permet conservar i desenvolupar la seva socialització normalitzada i lluitar per recuperar la vida que tenien abans d'ingressar a la presó".

Segons Chamarro, (1993) Quan observem als interns d'un centre penitenciar durant la pràctica esportiva, podem apreciar clarament dues característiques que defineixen l'estil de la pràctica. Per una banda, destaca el "caràcter informal de la pràctica, ja que els interns practiquen esport de forma desorganitzada i en cas d'imposar unes normes com podria ser per part d'un monitor, aquestes seran qüestionades". L'altra característica fonamental és l'absència d'autocontrol dels practicants, és a dir, que "hi ha interns que comencen a jugar un partit de futbol i no paren fins que estan totalment esgotats encara que no hagi acabat el partit o altres que abandonen el terreny de joc per frustració a les errades comeses".

La pràctica regular i dirigida d'activitats esportives a la presó sembla ser un important mètode educatiu i rehabilitador que mereix ser àmpliament utilitzat.

En la cultura en la qual vivim, l'esport té un alt valor educatiu, rehabilitant i terapèutic. Des d'una perspectiva psicològica, entenem que tractem de potenciar recursos personals, habilitats mentals i de relació social que li seran útils a l'intern en el moment de la posada en llibertat i tornada al contacte amb la societat.

Però no tot passa per la intenció o la voluntat de l'intern sinó que també té un gran efecte i importància, la interacció dels centres i entrenadors o monitors.

Primer de tot hauríem de destacar la voluntat del centre i quin paper hi juga, ja que no sempre ha estat així. Justament Martos et. al., (2009) destaca que “la introducció de les activitats esportives és una conseqüència més del canvi de paper assignat a les presons quan van passar de ser centres de càstig i revenja a centres orientats a la rehabilitació social”.

I és que podem trobar beneficis per la reinserció vinculats a l'estratègia d'oferir certa llibertat d'associació als interns, (Hagan, 1989).

Així doncs, com diu Chamarro, (1993) s'han de “crear les condicions estructurals que facilitin la pràctica esportiva a l'interior de la presó, com podria ser el condicionament dels espais, el consens a escala de tota la presó i dotar el centre penitenciari de mitjans humans i materials”. També parla d'un últim mitjà necessari que és el “d'afavorir la creació entre els interns i les estructures organitzatives”.

Destaca que “el professional de l'esport actui com agent educador, ja que és el responsable de l'aprenentatge, les regles i les condicions de pràctica esportiva, és un modelador de conducta esportiva i social”.

Finalment, conclou que l'ús de l'esport com agent educatiu, rehabilitant i terapèutic és una via de gran futur que només requereix professionals amb criteris clars i iniciativa per idear i aplicar noves formes de treball en les presons i en tots els llocs en què l'esport i les persones tinguin alguna cosa a veure.

Seguint aquesta línia, Devís-Devís, Martos-García, D., Valencia-Peris, A., i Peiró-Velert, C. (2017) a l'estudi anomenat *La profesionalización de los educadores deportivos en prisiones Europeas*, observen segons la mostra, que els educadors novells amb major nivell d'estudis mostren un major grau de professionalització.

Per altra banda, les últimes investigacions indiquen que els funcionaris amb major nivell d'estudis tenen una actitud més favorable cap als reclusos i la seva rehabilitació i mostren actituds menys positives cap al càstig. (Tewksbury y Mustaine, 2008).

I és que des de la dècada de 1970, s'ha pogut veure un creixent interès en l'àmbit de les presons d'Europa per augmentar la professionalització dels funcionaris de presons segons Grant (Citat per Devís-Devís, 2017).

3.3.2. Efectes de l'educació física fora de la presó

És precisament per aquest motiu que podem entendre que com agent educatiu el qual l'esport actua dins la presó, també ho pot fer fora d'ella, és a dir, que la continuïtat de la pràctica esportiva un cop se surt de la presó pot afavorir al manteniment d'aquesta reeducació obtinguda a la presó, pot actuar com agent terapèutic i educatiu fora dels murs.

En aquest mateix sentit, Chamarro (1993) proposa que "a través de la pràctica regular, sistemàtica i reglada d'esports en cooperació amb entitats esportives de la ciutat, vagin assumint valors i estils de comportament propis de l'esportista, que tots entenem com valuosos i adaptats".

També observem segons l'estudi de Moscoso, et. al., (2012) anomenat *El deporte de la libertad. Deporte y reinserción social de la población penitenciaria en Andalucía*, que el programa en qüestió ha aconseguit fer activitats esportives fora dels centres penitenciaris i ha afavorit a un canvi positiu d'actituds i comportaments entre els interns.

Coneixent aquests beneficis que aporta l'esport i que són les institucions, associacions o entitats les que han d'ajudar a potenciar-lo, és precisament com entenem que s'ha d'utilitzar com a eina fonamental per aquesta reinserció perquè com assegura Monteserin (citada per Chamarro, 1993): "És en aquesta societat a on han de tornar a conviure; consegüentment, sembla lògic que siguin aquestes institucions i agrupacions locals les que intervinguin en el mitjà social, remouent obstacles i creant ponts entre pres-societat".

3.4. Presó i reinserció a Europa

“Els països es diferencien pel grau d'obertura dels seus sistemes penitenciaris i per les possibilitats de permetre sortides per fer cursos a l'exterior”. (Consell d'Europa, 1989)

Una de les principals fonts a tenir en compte quan ens centrem i parlem del sistema penitenciar en àmbit internacional Europeu, és per excel·lència el Consell d'Europa, ja que presenta estudis i recomanacions per actuar en els seus països membres sobre aquest àmbit.

Segons el Consell d'Europa en la publicació *Education en prison* de 1989, compara l'esport amb les activitats culturals en el sentit de ser un mitjà molt útil d'interacció entre la presó i la comunitat exterior. Assegura que “Preferiblement, els presos han de poder participar en activitats esportives a l'aire lliure i unir-se a clubs. Quan això no estigui permès, s'hauria d'animar els equips i esportistes a l'aire lliure a participar en esports amb els interns a la presó. Això pot beneficiar-los des d'una perspectiva de desenvolupament”.

En definitiva el que el Consell d'Europa vol concloure és que les activitats a l'aire lliure apelen al seu sentit de l'aventura, sovint de maneres noves per a ells, i canalitzen les seves energies de manera constructiva.

Com a idea principal d'aquest informe és destacable que “l'educació dels presos hauria de ser, en tots els aspectes, almenys de la qualitat d'una bona educació d'adults”. I per fonamentar-ho posa com a exemple els països escandinaus, els quals es deixa sortir els reclusos durant el dia per assistir a les classes. I proposa, en cas que això no sigui permès, que “l'educació a la presó hauria d'estar estretament lligada a l'educació que s'ofereix a l'exterior i la comunitat externa s'hauria d'implicar molt”. També hi ha com a referència Dinamarca; Suggereix que quan els presos poden fer cursos fora de casa seva, la seva probabilitat de reincidència disminueix.

En tot cas, la comissió recomana que "l'excedència per fer cursos fora del centre penitenciari s'ha de considerar, en general, la millor solució".

Però la qüestió fonamental és en quines condicions hauria de ser aquesta sortida i quin tipus d'acompanyament haurien de tenir aquestes persones.

Focalitzant justament en un país de la Unió Europea trobem un estudi realitzat a França per Meoïn Hagège anomenat *La Continuité des soins à la sortie de prison* el qual remarca que la literatura de salut pública suggereix que les interrupcions en l'atenció post-presó són freqüents i que el recurs a l'atenció és tard. És a dir, que els pacients sortints es perden en el seguiment.

Segons l'estudi en qüestió afirmen que "La interrupció de l'atenció a les persones que surten de la presó és denunciada periòdicament pels professionals de la salut i l'assistència social". I que gairebé una sisena part dels interns denuncien una interrupció en el seguiment. Des del punt de vista de la salut pública "s'espera que el pacient sigui autònom i responsable", però la realitat és que aquests principis i expectatives institucionals "no permeten una comprensió completa de les experiències i comportaments dels pacients alliberats de la presó". Tanmateix, també s'assegura que "sortir de la presó sovint es veu com una ruptura en el camí del reclús".

L'enquesta sociològica mostra que la sortida de la presó "és indiscutiblement un període d'ajustaments i qüestionaments difícils, però que la ruptura continua sent una excepció".

L'estudi de Meoïn Hagège (2016) corrobora la certesa d'aquesta idea, ja que "els antecedents de les persones entrevistades mostren que la majoria d'ells s'esforcen per recuperar les seves condicions de vida abans de l'empresonament. En canvi, d'altres s'han d'adaptar a noves situacions i són aquestes situacions les que influeixen en el temps per buscar atenció després de l'alta".

En aquest sentit, les trajectòries de l'estudi mostren que "sortir de la presó forma part de la continuïtat de les situacions socials que coneixien abans de la detenció; per exemple, les fonts de suport i els recursos canvien poc, abans i després de l'empresonament".

"Sortir de la presó és un període intermedi, ple d'incertesa", Meoïn Hagège (2016). Les entrevistes amb els que marxen mostren que "el pas de la presó a la ciutat, del confinament al retorn a la vida social, no es limita a un temps cronològicament definit, ni estructurat per etapes estandarditzades. Ho descriuen més aviat com un moment d'entremig, tant al llindar com als marges, entre dos mons".

Assegura també que "sortir de la presó és un calvari que agreuja la vulnerabilitat social dels pacients, és a dir, fa que una població estigui més exposada als riscos socials (com l'atur o la malaltia) i menys protegida (per mecanismes de seguretat social o pel suport de familiars, per exemple)".

Finalment, l'estudi conclou que "l'alliberament de la presó és un moment en què els pacients són més vulnerables i estan més en risc, sobretot perquè l'accés als drets i als serveis continua sent difícil".

Per tant, "les respostes han d'incloure l'accés a ajuts socials o habitatge sostenible, així com el tractament i l'educació sanitària". Fet que reforça encara més la necessitat de l'acompanyament fora de la presó.

I és precisament per això, que podem corroborar el que hem afirmat en els diferents arguments mencionats al llarg d'aquest marc teòric i que el Consell d'Europa es manté també en aquesta mateixa línia destacant la importància de disposar d'una xarxa d'assessors per orientar els presos alliberats. A més, també demostra en alguns estudis britànics "que els presos alliberats necessiten molt suport individual per fer la transició de l'educació a dins a l'educació exterior".

Retornant a la publicació del Consell d'Europa, *Education en prison* de 1989, exemplifiquen el cas de l'autor d'un "memoràndum" noruec al comitè, el qual reconeix que "molts reclusos que assisteixen a cursos a la presó no aconseguen el delicat pas a l'educació general fora". I assegura que per posar remei a aquesta situació, s'han instal·lat classes de seguiment/assistència post-penitenciàries a diversos punts del país.

Noruega també va informar sobre un projecte pilot a Rogaland, on hi ha entre dos-cents seixanta i dos-cents vuitanta condemnats a tres presons. El projecte, iniciat l'any 1985 i que s'esperava que finalitzés l'any 1988, tenia com a objectiu complementar l'educació penitenciària amb programes fora de casa que facilitessin el pas dels presos a l'educació o al treball, i també dur a terme programes efectius de cooperació entre els diferents òrgans implicats dins i fora de la presó. Segons el Consell d'Europa, en una primera avaluació es va poder demostrar que aquest propòsit s'havia assolit.

I aquests estudis internacionals reforçats per les recomanacions del Consell d'Europa reforcen i consoliden la necessitat d'un acompanyament fora de la presó a través d'entitats, fundacions i organismes que incloguin ajuts a nivells socials, mèdics, educatius i esportius.

---

4. METODOLOGIA

4.1. Preguntes de recerca

- Quins són els efectes de l'esport i l'activitat física (físic, anatòmic, social, psicològic... a tots els nivells), en persones privades de llibertat?
- Per què és necessari mantenir una pràctica esportiva un cop se surt de la presó?
- Com podria ser vehiculada aquesta continuïtat esportiva a través d'una fundació, entitat, club o institució?

4.2. Objectiu general

Analitzar diferents estratègies per al manteniment dels beneficis derivats de la continuïtat de la pràctica esportiva dels interns un cop se surt de la presó a través d'institucions, fundacions, entitats i clubs a la ciutat de Manresa, comarca del Bages.

L'elecció de la ciutat i la comarca ha estat condicionada per proximitat geogràfica i limitada pel temps d'elaboració del treball.

4.3. Objectius específics

- Estudiar els efectes de l'activitat física sistematitzada i controlada en persones privades de llibertat.
- Estudiar casos internacionals de manteniment de l'activitat física un cop han aconseguit la llibertat.
- Analitzar estratègies per vincular sinergies amb entitats que puguin oferir la possibilitat a persones que acaben de sortir de la presó, de continuar practicant esport a clubs i entitats.
- Conèixer quines necessitats i potencialitats tenen aquestes entitats les quals s'han investigat per a la realització d'aquest estudi.

4.4. Mètode

L'estudi està fonamentat en un mètode qualitatiu, exploratori i descriptiu basat en un paradigma sociocrític. Aquest, inclou la ideologia acompanyat de l'autocrítica de forma evident durant el procés de recerca de coneixement per transformar la realitat. (Maldonado, 2018).

Podem dir que segons Popkewitz (1988) algunes de les característiques principals del paradigma sociocrític són:

- L'adopció d'una visió global i dialèctica de la realitat educativa.
- L'acceptació compartida d'una visió democràtica del coneixement així com dels processos implicats en l'elaboració.
- La suposició d'una visió particular de la teoria del coneixement i de les seves relacions amb la realitat i amb la pràctica.

Per aquest mateix motiu, i segons els estudis esmentats, aquest treball es basarà en el paradigma sociocrític i tal com diu Arnal (1992), les contribucions del mateix s'originen dels estudis comunitaris i de la investigació participant.

4.5. Mostra

A continuació es detalla qui han estat els informants d'aquest treball amb els quals s'han fet les entrevistes que han servit per al desenvolupament d'aquest. Han estat un total de vuit entrevistes.

Les primeres tres, han estat entrevistes exploratòries a persones implicades en aquest sector en la comunitat educativa i de recerca, per tal de crear la primera impressió sobre el tema en qüestió;

- Enric Maria Sebastiani Obrador: Secretari Acadèmic de la Universitat Ramon Llull.
- Jaume Bantulà Janot: Professor de la Universitat Ramon Llull.
- Raül Romeva i Rueda: Polític català, ex-pres polític i Doctor en Economia i Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport.

En aquests tres casos, l'elecció de les persones mencionades per a fer les entrevistes exploratòries ha estat per la seva llarga trajectòria professional en el sector i per descomptat la seva dedicació i coneixement amb els temes principals d'aquest treball; la presó, la reinserció i l'esport.

En el cas del Doctor Raül Romeva i Rueda, destaco tot el descrit anteriorment amb grans qualitats, però hi afegeixo la seva experiència personal, en primer lloc com a pres polític i en segon lloc, com a Doctor en Ciències de l'Activitat Física i de l'Esport, realitzant la seva tesi doctoral sobre l'esport a les presons.

Seguidament, s'han fet les entrevistes encarades, preparades i dissenyades purament per la fonamentació i per dotar de contingut aquest estudi.

En primer lloc, les entrevistes a dos professionals en àmbit penitenciari i funcionaris del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya:

- David Ballester Botia: Tècnic d'Unitat de Programes d'Intervenció Generalitzada de la Direcció General d'Afers Penitenciaris de la Generalitat de Catalunya.
- José Carlos Suárez Pizarro: Tècnic d'esports del Centre Penitenciari Lledoners.

L'elecció d'aquests dos funcionaris, ha estat per la seva implicació i evidentment la seva trajectòria professional en àmbit penitenciari. En el cas de David Ballester Botia, ha estat de gran interès el seu testimoni, en tant el càrrec que ocupa.

Pel que fa a José Carlos Suárez Pizarro, hi ha hagut un factor determinant per la seva elecció; la proximitat. El Centre Penitenciari Lledoners està ubicat a Sant Joan de Vilatorrada, comarca del Bages.

Per aquest motiu, aquest Treball Final de Grau està molt concentrat a la comarca del Bages i en concret la ciutat de Manresa.

Finalment, les darreres tres entrevistes han estat amb les possibles organitzacions encarregades de portar a terme el projecte:

- Com a institució: L'Ajuntament de Manresa. Concretament amb Mariona Homs, regidora d'acció i inclusió social de l'Ajuntament de Manresa.
- Com a club esportiu: El Bàsquet Manresa. Concretament amb Carles Sixto, gerent del club.
- Com a fundació-associació: L'Associació La Llar Pere Casaldàliga. Concretament amb Jaume Obradors, coordinador de l'associació.

L'elecció d'aquestes tres organitzacions ha estat, en primer lloc, per proximitat a la ciutat de Manresa, la qual està ubicat el treball. Però també ha estat una elecció a consciència el fet que han estat tres organitzacions molt diferents per a poder observar les particularitats, opinions i necessitats de cadascuna; una institució, un club esportiu i una fundació.

4.6. Instruments de mesura

Els instruments de mesura han estat les entrevistes preparades a consciència segons cada informant. Han estat fetes en profunditat, organitzades amb preguntes de forma semiestructurada i dividides per categories. Aquestes categories han estat escollides segons si les preguntes eren encarades a les institucions i al seu funcionament, a les persones privades de llibertat i als seus interessos o a la idea principal del projecte en qüestió que es basa aquest estudi.

El fet de dividir les preguntes per categories, ha permès identificar ràpidament de quin tema s'estava parlant per després poder extreure el resum i les conclusions pertinents.

Les preguntes han estat escollides i elaborades de forma inductiva segons la teoria estudiada en l'estat de la qüestió del context teòric i conceptual del treball, però també hi ha hagut certes preguntes escollides i elaborades de forma deductiva segons les novetats que han anat sorgint en el mateix moment de fer les entrevistes.

4.7. Procediment

L'estudi en qüestió ha estat dividit en tres fases, segons les recomanacions del meu tutor Xavier Pujadas Martí, les quals són basades en recerca documental, entrevistes i conclusions alhora que cadascuna d'aquestes fases han estat dividides en les diferents accions a desenvolupar:

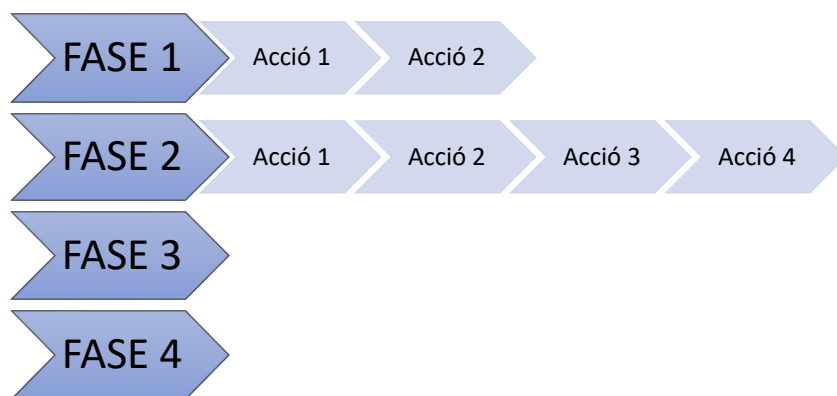

Figura 1: Fases i accions d'anàlisi

- **Fase 1:** Documentació i entrevistes exploratòries.
  - **Acció 1:** Treball de recerca documental a través de literatura i estudis de l'àmbit en qüestió. També s'ha contextualitzat l'estudi a través de referents històrics i precedents tant en l'àmbit nacional com internacional.
  - **Acció 2:** Realització de tres entrevistes exploratòries per la contextualització del treball i de l'estudi amb persones implicades en el sector.

- **Fase 2:** Elaboració i realització d'entrevistes a entitats, organitzacions, institucions, fundacions, clubs i òrgans implicats.
  - **Acció 1:** Elaboració de les entrevistes a través de la literatura treballada i la contextualització prèviament esmentada.
  - **Acció 2:** Recerca i localització dels informants els quals s'han volgut estudiar.
  - **Acció 3:** Realització de les entrevistes a partir de les preguntes pertinents per assolir els objectius programats i obtenir les respostes de recerca.
  - **Acció 4:** Transcripció de les entrevistes un cop fetes.
- **Fase 3:** Resum de les entrevistes fetes.
- **Fase 4:** Redacció de la memòria i conclusions finals del treball.

4.8. Anàlisi de resultats

L'anàlisi de resultats ha estat d'una forma sistematitzada a partir de les respostes obtingudes a les entrevistes.

Un cop realitzades les entrevistes, s'ha donat pas a les seves transcripcions a partir de les gravacions de veu fetes de cadascuna d'elles. Aquestes transcripcions han estat metòdiques i detallades per tal de no perdre cap informació en la transcripció d'aquestes.

Les respostes obtingudes de cada pregunta sovint podien ser variades i en certa manera en algunes d'elles es donava informació que era adient per altres preguntes seleccionades en altres categories de l'entrevista.

Per aquest motiu, un cop transcrites totes les respostes per a cada pregunta, s'ha elaborat un resum detallat amb la informació més important de cada entrevista, que posteriorment ha servit per comparar el que ha dit cada entrevistat i elaborar la discussió del treball.

4.9. Aspectes ètics

Totes les persones entrevistades han estat informades de tota la informació referent a l'estudi en el moment de concertar l'entrevista, ja sigui les persones involucrades en projectes relacionats amb el tema, les institucions, els clubs, les organitzacions, òrgans implicats, etc.

Un cop programada l'entrevista i abans de començar-la, se'ls ha lliurat un document de consentiment informat, juntament amb un altre document assegurant la meua relació amb la Universitat Ramon Llull i el meu voluntariat en el projecte en qüestió. Finalment, consta que la institució tindrà la consideració responsable del tractament de les dades dels entrevistats i de les entrevistades i assegura la protecció de dades d'aquests. Aquests documents consten com a model a l'annex del treball.

En últim lloc, s'ha assegurat el compromís a no fer un mal ús ni divulgar les dades sense els permisos oportuns.

---

5. RESULTATS

5.1. Resum entrevista David Ballester

Tècnic d'Unitat de Programes d'Intervenció Generalitzada de la Direcció General d'Afers Penitenciaris de la Generalitat de Catalunya

Aquest projecte està fora dels estudis que s'acostumen a fer habitualment, ja que no és habitual en la feina del Departament de Justícia, pensar més enllà dels murs de la presó. És a dir, tothom pensa a treballar quan l'intern és a dins de la presó, el sistema s'encarrega de la rehabilitació mentre l'intern està privat de llibertat, però un cop l'intern recupera la llibertat, reitera que no és l'objecte de la seva feina. En tot cas, el seguiment o acompanyament el fan Serveis Socials, però no el Departament de Justícia.

Per tant, en aquest sentit hi ha un buit on la cadena es trenca i existeixen autèntiques dificultats per saber si la persona que acaba d'obtenir la llibertat, encara necessita suport o no. Perquè no se sap quins recursos s'ha pogut dotar per ell mateix per a tornar a viure en comunitat sense haver de reincidir.

Assegura també que aquest treball pot contribuir a establir mètodes, estratègies, idees i fins i tot recursos que han de permetre que aquesta persona un cop recupera la llibertat tingui una baixa probabilitat de reincidir gràcies a la vinculació amb l'esport a través d'entitats socials.

El sistema d'execució penal, compta amb el que anomenem secció oberta, és a dir, mentre l'intern compleix la seva sentència, pot entrar en contacte amb entitats que el vinculen amb la comunitat i l'ajuden a recuperar aquesta llibertat.

Hi ha experiències com també entitats que ho poden desenvolupar, però no hi ha un pla sistemàtic que vinculi l'intern amb el seu territori així com tampoc hi ha un pla sistemàtic que li asseguri la feina.

Per tant, és cert que amb l'esport podem ajudar que no es repeteixin conductes que poden fomentar a tornar a delinquir, però és tant o més important que aquesta persona tingui un projecte de vida, una vinculació familiar i social amb el seu territori i sobretot una inserció laboral i formativa suficient i potent que li permeti viure amb dignitat com la majoria de ciutadans.

Aquest programa s'ha d'aplicar tant a persones que obtenen la llibertat com a interns que tenen permisos penitenciaris o fins i tot també als centres de règim obert en què els interns només pernocten. Hi ha d'haver una xarxa prou potent per poder identificar diferents perfils i diferents maneres de trobar el seu lloc a la comunitat i a través de la pràctica esportiva també podria relacionar-se directament, per exemple, amb el món laboral esportiu.

Hem de tenir la consciència d'ajudar, facilitar i proporcionar els recursos als centres i als interns perquè puguin continuar gestionant la seva vida activa i saludablement. Hem de facilitar també la presa de decisions, l'autonomia i el respecte cap a què ens envolta.

Hi ha experiències que demostren que és efectiu i dona bons resultats l'acompanyament a persones que han passat per un centre penitenciar, en una etapa posterior a la seva llibertat. Aquesta estratègia fa que l'intern agafi més confiança i prengui més autonomia.

És evident que haurem de saber derivar els recursos i identificar realment qui ho necessita i qui no, però sobretot qui ho sol·licita i vol participar-hi un cop ha assolit la llibertat. Possiblement, no tots necessitaran rebre aquesta ajuda perquè ja tenen un ambient familiar o una vinculació professional.

Pel que fa a les pràctiques esportives, hi ha antecedents que demostren que segons el delicte que s'ha comès, poden afavorir unes pràctiques esportives concretes a no tornar a cometre'l. Per exemple, una persona que ha tingut problemes de consum d'estupefaents, la ciència diu que desenvolupa totes aquelles zones del còrtex cerebral on hi ha associat el risc.

En aquest cas les pràctiques esportives de risc, poden ajudar aquella persona a no haver de pensar a consumir, fet que sempre acaba sent una porta d'entrada una altra vegada a tornar a delinquir.

És a dir, si fa activitats que tenen un alt component del risc com ho pot ser l'escalada, les activitats de muntanya, el parapent... i per descomptat, sabem que aquestes activitats li poden agradar a la persona pertinent, aquestes pràctiques esportives poden ajudar a no haver de tornar a consumir.

En el cas de persones normalitzades que no tenen consum, se'ls hi pot oferir el mateix esport que practicaven a dins de la presó. Si li agradava la musculació se li pot facilitar que pugui anar a un gimnàs, si se sent més còmode interactuant amb altres persones, se li pot oferir pràctiques esportives col·lectives facilitant-li la inscripció com a soci a algun club, entitat o agrupació. I si és un esport individual, se li poden oferir pràctiques com l'atletisme.

Pel que fa als professionals, han de tenir una formació específica de caràcter esportiu de la mateixa forma que la tenen en centres penitenciaris. Han de ser persones que més enllà d'invertir el seu temps per ajudar a una causa o a una persona, han de tenir una bona formació a darrere. I aquesta formació se li ha de proporcionar des de la mateixa entitat organitzativa o des de l'administració.

Aquest projecte hauria d'estar recolzat per les institucions, però també tenint en compte la xarxa social important que tenim. Hi ha entitats que tenen un component cívic i de participació social significatiu. El sistema penitenciari actual que tenim a Catalunya permet el desenvolupament d'aquests projectes, el fomenta i també busca vincular el teixit comunitari.

Quan l'intern està a la presó, està més tutelat i supervisat, però quan surt no s'acostuma a seguir aquesta tutela. Per aquest mateix motiu l'administració ha de facilitar uns canals de connexió, de comunicació i de vinculació amb la xarxa externa suficient estables i consolidats per facilitar aquest acompanyament. Hauria d'haver-hi una coordinació que ens permeti vincular l'administració amb la comunitat.

5.2. Resum entrevista José Carlos Suárez

Tècnic d'esports del Centre Penitenciari Lledoners

El seguiment després de passar per presó normalment li diem acompanyament. I aquest tema és recurrent, què passa després, un cop se surt de la presó. Perquè nosaltres, els tècnics no som ningú per fer el seguiment. En tot cas, és la mateixa persona qui hauria de demanar aquest seguiment o acompanyament.

Perquè la funció pública segons la llei, només tutela quan la persona està privada de llibertat. A partir d'aquí no és una responsabilitat que hagi de cobrir el Departament de Justícia, ja que no està obligat a més.

Una cosa és tenir la llibertat i l'altra haver complert la pena. Un cop tu ja has assolit finalment la "definitiva" que se'n diu, ja no ets una responsabilitat del Departament. Passes a ser una persona més a la societat i és per això que no es fa un seguiment.

L'única diferència d'aplicació que ha d'haver-hi entre qui té algun règim especial i qui té la llibertat total és el caire voluntari. Un cop l'intern recupera la seva llibertat, el desenvolupament de programes com aquest és totalment voluntari, pel simple fet que és una persona en llibertat. En canvi, mentre són a la presó o tenen algun règim obert, podria ser que no fos voluntari, és a dir, que sigui un factor necessari per obtenir la llibertat. Per exemple, estipulant diferents tipus de Plans Individuals de Tractament relacionats amb l'activitat física i l'esport.

Per tant, no només és qui ho necessita, sinó també qui ho demana, aquest és el fet més important un cop s'ha obtingut la llibertat definitiva. El tema de debat més interessant és pel que fa a justícia, en els centres de tercer grau no es contempla que l'activitat física sigui rellevant per tal de culminar aquell procés de reinserció.

Un dels esports més practicats és el fitness, per la creença que té de culte al cos, però també és força practicat l'esport amb bicicleta.

En general, acostumen a fer més esports individuals que col·lectius, per aquest motiu esports com l'atletisme és dels que pren més sentit, perquè els interns acostumen a córrer a dins les presons i no necessiten gaires recursos per practicar-lo.

Tot i això, la tria dels esports que vulguin practicar un cop surten de la presó, dependrà molt de les experiències de vida que hagin tingut abans d'entrar-hi i sobretot també, el que se'ls hi hagi ofert mentre estan a la presó. Dependrà de molts factors, però en general l'oferta ha de ser variada, multiesportiva i que tingui en compte tots els aspectes que envolten a l'intern. El que interessa és crear l'hàbit a l'intern i ajudar-lo a continuar consolidant-se per estar a fora de la presó.

Seria necessària una coordinació interna i externa als murs de la presó per poder fer un seguiment de l'evolució de l'intern que surti de permís per a realitzar una pràctica esportiva. Un diàleg constant entre l'administració i els agents socials, així com la figura d'un tutor un cop s'obren les portes de la presó.

També seria necessari que hi hagi professionals de l'activitat física en centres oberts o que siguin professionals externs al centre qui ho portin a terme, tal com ho fan per exemple els juristes que treballen en diferents centres. No és necessari que els professionals tinguin una formació específica en aquest àmbit més enllà de la formació esportiva. Els professionals de l'esport ja estan preparats per fer aquest tipus de projectes.

Justament en els centres de règim obert no hi ha activitat esportiva de forma dinamitzada ni tutelada. I actualment tampoc hi ha cap PIT (Pla Individual de Tractament) que contempli algun programa o tercer grau a través de l'esport o l'activitat física. Al contrari, està vist l'esport com una forma d'entreteniment i no hi ha establert un objectiu i una funció de l'esport per ajudar a aquesta reinserció.

Malauradament no hi ha les estructures suficients per portar a terme un projecte d'aquesta magnitud. Si no està consolidada l'activitat física a dins de la presó, encara ho està menys un cop se surt en el sentit d'aquest seguiment.

Encara falta molta feina a fer a dins de les presons. Falten recursos, en primer lloc, i sobretot econòmics, però lògicament també humans per destinar a la inversió de projectes d'aquestes magnituds.

Com a precedent semblant a aquest en altres països, existeix la Fundació Espartanus d'Argentina, que treballen mitjançant el Rugby, ja que és un esport molt pedagògic. Té uns valors molt marcats i connecta bastant amb la gent que té ganes de sortir de l'atzucac.

El programa Espartanus comença a dins la presó i després aquest procés segueix quan l'intern surt en llibertat. Es busca l'equip de rugbi que queda més a prop d'on viu la persona receptora, es parla amb el club, se li fa un seguiment fins i tot amb les famílies també.

I aquí a Catalunya hi ha fundacions com EsportSalus o la Fundació Pare Manel, però aquesta darrera no s'especialitza en això, sinó que ajuda a tothom que estigui en risc d'exclusió social. Compta principalment amb pedagogs i educadors, tot i que també tenen serveis d'activitats físiques i esportives.

5.3. Resum entrevista Mariona Homs

Regidora d'Acció i Inclusió Social de l'Ajuntament de Manresa

Actualment, a la ciutat Manresa hi ha l'Associació La Llar Pere Casaldàliga, que pretén oferir pisos perquè les persones que estan en tercer grau o amb permisos penitenciaris, puguin pernoctar a la ciutat i tinguin l'oportunitat d'ocupar el temps, planificar activitats per treballar i visitar la família.

Aquest projecte tot just està començant i estan en el procés de creació i planificació de les activitats complementàries a l'allotjament.

Per altra banda, des de l'Ajuntament de Manresa i serveis socials hi ha un projecte destinat a l'ocupació del temps lliure en col·lectius que tenen risc d'exclusió social.

Generalment, aquests projectes d'esports específics de Serveis Socials estan adreçats sobretot a joves migrats amb perfil delinqüencial i amb moltes dificultats per organitzar-se, però a hores d'ara no hi ha cap programa dedicat a persones privades de llibertat ni a persones que hagin recuperat la seva llibertat.

Per aquest mateix motiu, des de la l'Associació La Llar Pere Casaldàliga i l'Ajuntament de Manresa en un futur no gaire llunyà podria ser adient iniciar un projecte d'aquesta magnitud. Per fer-ho es proposa una nova metodologia anomenada Quàdruple Hèlix.

Des de l'Ajuntament de Manresa es suggereix una metodologia, que ja s'està realitzant en l'actualitat en un projecte relacionat amb la salut, per crear una xarxa de totes les entitats relacionades amb el sector pertinent per tal de treballar conjuntament. Aquest concepte s'anomena la Quàdruple Hèlix.

És una metodologia que normalment s'acostuma a treballar en els projectes universitaris i el seu objectiu és crear un ens que pugui vertebrar les institucions, les entitats socials, la universitat i la ciutadania.

La seva funció és crear un cervell en el qual hi ha també inclòs la veu de la gent, per tal que distribueixi tasques a la resta de membres. És a dir, l'objectiu en aquest cas seria el de treballar l'esport des d'aquesta perspectiva i des de tots els punts de vista i, per tant, no és important si el projecte en qüestió es du a terme des de les institucions o les entitats sinó que es crea uns mecanismes conjunts per poder-lo fer realitat.

Si les institucions reflexionen prèviament sobre aquest concepte, donen peu a què s'obrin unes portes que si no ho han fet són més difícils d'obrir. D'aquesta forma no és rellevant què fem per separat sinó com ho fem tots junts. Així és molt més fàcil fer-ho realitat en favor de les persones i de la societat. És a dir, no és la institució com a tal que faci una acció determinada, sinó que es crea un espai on realment això sigui una estratègia compartida per després tenir accions concretes.

En el moment que una entitat, una fundació, un club... s'adhereix a aquest projecte, ja estan entenent que hi haurà oferta en els teus espais perquè pugui haver-hi aquestes persones i, per tant, els canals són molt més fàcils de fer.

L'organització seria de forma descendent; la institució com a ens que promou i potencia que el projecte es faci realitat i a partir d'aquí es comença a construir de forma coordinada i unida. D'aquesta forma impliqués a tothom i entre tots es fan accions que permeten que es transformi en realitat.

Un cop tenim l'organització de la ciutat, la gent, l'Ajuntament, les fundacions, la Universitat, del Departament de Justícia... es convoca una reunió per crear el nucli amb l'objectiu fonamental i principal pel qual s'ha creat; Oferir pràctica esportiva amb el teixit comunitari i associatiu de la ciutat per a les persones que han passat o encara formen part de la presó.

A partir d'aquí es comença a dissenyar què es vol fer i aconseguir. Buscar els recursos materials, econòmics, humans... per portar-ho a terme. Saber quina demanda hi ha, quin perfil de persones i quines sol·licituds hi ha, quants diners i quins recursos humans necessitem i sobretot quins clubs i entitats esportives estan disposades a atendre i acollir a aquestes persones.

Estudiar també quines dotacions econòmiques es donen des de les institucions als clubs i entitats que hi col·laborin, però també a les persones receptores d'aquesta intervenció; si es fa mitjançant beques, si es pot fer mitjançant el finançament d'un projecte, tenir en compte si les entitats i clubs busquen també altres subvencions i ajudes econòmiques, etc.

Un altre punt important és programar bé com s'arribarà a les persones receptores, com serà la informació prèvia, com serà el tractament, però sobretot com es farà el seguiment i acompanyament durant el transcurs del programa.

La tasca de la Universitat serà la d'encarregar-se de monitoritzar l'impacte i avaluar el que és més beneficiós, en definitiva si el projecte funciona o no. Si això realment té impacte, pot afavorir que les persones receptores del projecte hagin fet esport, algunes d'elles fins i tot puguin fer xarxa en comunitat, puguin trobar feina, d'altres s'impliquin i facin de monitors o tècnics esportius, que no reincideixin en cap delictes... La Universitat fa una avaluació qualitativa i quantitativa.

Finalment, si aquest projecte funciona, pot ser la Diputació qui ho posi en el seu catàleg, ofereixi una part de finançament i molts Ajuntaments el puguin sol·licitar.

La idea principal d'aquesta quàdruple hèlix és la de fer un projecte compartit entre tots. D'aquesta forma, s'aconsegueix que sigui un projecte de tothom, entre tots fer-lo millor i col·lectivament es dissenya de quina manera serà la coordinació.

Des de les institucions, el que s'ha de fer és aconseguir cohesionar, orientar, impulsar i fer de tutor esportiu.

Com a precedent, a l'Ajuntament de Manresa hi ha el projecte "*Entre Tothom*" que pertany a Serveis Socials. Aquest projecte està destinat a l'ocupació i integració de persones amb situació de vulnerabilitat. Des de Serveis Socials s'afavoreix el contacte entre aquestes persones i les entitats veïnals i associacions de la ciutat que formen part d'aquest projecte, per tal que els receptors del programa facin un voluntariat per tenir una ocupació del seu temps lliure i puguin ajudar a aquestes associacions a organitzar diferents tasques, com per exemple de neteja del barri, concerts, dinars populars, etc. Finalment, des de Serveis Socials s'encarreguen de fer el seguiment pertinent.

Per poder gestionar tot això, l'Ajuntament de Manresa té una persona contractada per coordinar tot el projecte i posar en comú l'oferta i la demanda.

5.4. Resum entrevista Carles Sixto

Gerent de Bàsquet Manresa

L'esport és una molt bona forma per la gent que necessita reinserir-se, perquè és una forma de fer pinya, de compartir valors, de lluitar per un objectiu comú, de posar l'equip per davant de les individualitats, del sacrifici per un objectiu comú, etc. L'esport té moltes coses bones pel que fa a valors.

El Bàsquet Manresa no té contactes actualment amb centres penitenciaris, tot i que alguna vegada havia anat algun jugador i entrenador a CP Lledoners a fer alguna xerrada i ho van trobar molt interessant. Pel que fa a projectes d'aquest estil no s'ha fet mai cap des del Bàsquet Manresa, perquè d'entrada al club i en general els esports d'equip funcionen molt millor amb nens que amb gent gran.

El bàsquet base hi ha molts equips, però amb una estructura molt piramidal; com més petits són els nens o nenes, més equips hi ha, en canvi, com més grans són d'edat, hi ha menys equips. A més, el Bàsquet Manresa acull jugadors que tenen un cert nivell i una projecció molt clara, perquè l'objectiu del club és el de formar jugadors pel primer equip situat a l'ACB i, per tant, es busca l'excel·lència.

Per poder donar sortida a tots els jugadors, el que s'acaba fent és derivar jugadors cap altres clubs com la Salle Manresa o la Joviat Manresa

Cada cop costa més fer equips sèniors i els que hi ha són equips de poble o de barris on no tenen un compromís molt elevat.

En primer lloc, estaria molt bé que de les primeres coses que facin sigui trobar feina, això és vital per tenir un sou i poder-te reinserir econòmicament. Si a més pots formar part d'un grup de gent i compartir uns valors, es normalitzarà molt més la seva situació. I en aquest sentit el Bàsquet Manresa actualment això no ho té.

Evidentment, el que no pots fer és fer un equip únic per persones que acaben de sortir de la presó, perquè els has de reinserir repartits en els diferents equips. Per tant, s'haurien de mirar categories evidentment en funció del nivell de cadascú. No pots crear una cosa només per acollir perquè llavors no estàs integrant.

El teixit per acollir totes aquestes persones sortints de la presó que volguessin apuntar-se en un equip, seria el de poder derivar-los als diferents clubs ubicats a la ciutat. Per fer-ho s'hauria de controlar bé que no entrin amb estigmes, que puguin entrar en una situació de normalitat.

Una forma de portar-ho a terme seria des de Serveis Socials de l'Ajuntament de Manresa coordinadament amb el teixit comunitari amb l'objectiu de fer quelcom bastant transversal, és a dir, no només per persones que acaben de sortir de la presó, sinó fer-ho també per persones sense recursos que no necessàriament han d'haver passat per una presó. Igual que hi ha beques universitàries, en el Bàsquet Manresa base hi ha nens petits que no tenen recursos i des del club els hi subvencionen la quota.

En aquest sentit, des del Bàsquet Manresa no s'ha plantejat mai l'opció de crear una fundació pròpia per portar a terme projectes d'aquestes magnituds per una qüestió de recursos.

S'hauria de tenir una persona contractada encarregada del lideratge d'aquesta tasca més social i actualment el club té una estructura petita. Es busquen diners de tot arreu, també es necessiten subvencions municipals. Però la proposta és molt interessant i podria estar bé en un futur plantejar aquesta opció.

5.5. Resum entrevista Jaume Obradors

Coordinador de l'Associació La Llar Pere Casaldàliga

El SEPAP és un moviment ubicat a tot Espanya que relaciona persones voluntàries amb centres penitenciaris. L'objectiu principal és acompanyar i escoltar. Intenten fer que l'intern s'alliberi de totes les ordres i controls de la presó i agafin confiança amb els voluntaris, d'aquesta forma poden començar a treballar i a ajudar-los. Si no agafen confiança no es deixen ajudar. A partir d'aquí també fan altres coses com per exemple buscar a un familiar. Intenten ajudar-los amb el que sigui i puguin.

Des de L'Associació La Llar Pere Casaldàliga actualment tenen una llar per acollir interns que tenen permisos penitenciaris. Per fer-ho tenen una subvenció del Departament de Justícia, però tota la feina està molt acotada segons el que el Departament diu i vol.

La idea principal és la d'acollir i programar-li activitats de caràcter més obligatori com per exemple anar a l'Inem, a la Seguretat Social, a l'oculista... I també d'altres més lúdiques. És precisament en aquest sentit que volen iniciar un projecte per oferir la possibilitat de gaudir de l'oci, anar al teatre, al cinema, a museus, etc. Tot això amb ajuda de subvencions que volen demanar a l'Ajuntament de Manresa.

També fan sortides a fora de la presó un cop per trimestre, anomenades "programades". Surten entre 5 i 10 interns per fer excursions amb els voluntaris de l'associació. En acabat dinen junts i finalment els voluntaris retornen els interns al Centre Penitenciari. Aquestes sortides els hi van molt bé als interns per trencar amb la rutina de la presó. Els ajuden a canviar les cares i quan tornen a la presó estan agraïts, sempre volen fer una altra. Se senten lliures durant l'estona que dura l'activitat. Però per reinserir és més complicat si no hi ha feina ni hàbits de treball.

Actualment, no s'estan desenvolupant programes d'aquest estil esportiu. Tot això encara està per fer. De fet, l'Associació Pere Casaldàliga són els primers a oferir una llar com aquesta per la zona. A Barcelona hi ha més recursos i pisos residencials, però Manresa o Catalunya Central no. I això és una necessitat, hi ha interns que volen sortir de permís i no poden perquè no tenen on anar.

Que una institució vulgui capitalitzar un projecte així és molt difícil. Actualment, quan llegeixes les subvencions de l'Ajuntament veus que tenen ajudes per gent amb risc d'excursió social, però no tenen cap mena d'ajuda per a persones que estan en centres penitenciaris. El tema de la col·laboració dels Ajuntaments amb la rehabilitació està molt verd, l'Ajuntament no sap qui hi ha a la presó. S'hauria de poder avisar a l'Ajuntament cada vegada que surt un intern, però encara hi ha molts prejudicis.

S'haurien de donar subvencions des de les institucions per fomentar programes com aquests. Des de l'Associació Llar Pere Casaldàliga des d'ara compten amb una subvenció del Departament de Justícia, però està acotada al nombre d'estades que tinguin a la llar, és a dir, si no hi ha cap intern, no cobren. I l'associació té unes despeses i una persona contractada per gestionar el projecte que s'ha de pagar fixe cada mes. A banda d'això també reben aportacions de voluntaris, però no és suficient.

Per l'Associació Llar Pere Casaldàliga seria més fàcil capitalitzar ells un projecte com aquest, rebent ajudes econòmiques per poder contractar més gent i portar-lo a terme.

---

6. DISCUSSIÓ, CONCLUSIONS I PROPOSTA

6.1. Discussió

Tal com s'ha fet referència a l'estat de la qüestió teòrica d'aquest treball, el Règim Penitenciari d'aquest país vol actuar com a funció rehabilitadora i socialitzadora per preparar l'intern per la tornada a la vida social, tal com diu l'article 25.2 de la Constitució Espanyola (1978) "Les penes privatives de llibertat i les mesures de seguretat restaran orientades vers la reeducació i la reinserció social". I és justament en aquest sentit que els entrevistats David Ballester i José Carlos Suárez coincideixen quan diuen que hem de tenir la consciència d'ajudar, facilitar i proporcionar els recursos als centres i als interns perquè puguin continuar gestionant la seva vida activa i saludablement. Hem de facilitar també la presa de decisions, l'autonomia i el respecte cap a què ens envolta per acabar preparant l'intern per assolir la llibertat definitiva.

Pel que fa al context històric, hem observat que la legislació de molts països occidentals han assegurat un confinament més digne i el desenvolupament de les activitats penitenciàries més en consonància amb els drets humans segons el Consell d'Europa, 2006; van Zyl i Snacken, (2009), i justament és una evidència aquest fet quan els funcionaris del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya entrevistats per aquest treball, coincideixen en l'evolució dels programes d'intervenció que es porten a terme a la presó, així com que cada vegada hi ha més pràctica esportiva comparada amb anys enrere.

Per altra banda, l'entrevistat Carles Sixto diu que l'esport és una molt bona forma per la gent que necessita reinserir-se, perquè és una forma de fer pinya, de compartir valors, de lluitar per un objectiu comú, de posar l'equip per davant de les individualitats, del sacrifici per un objectiu comú, etc.

Aquest relat coincideix amb la teoria estudiada que remarca els beneficis de la pràctica esportiva en l'àmbit fisiològic, anatòmic, psicològica, social... I tot això també en el cas de l'àmbit penitenciari.

Això ho confirmen alguns autors quan asseguren que els programes esportius penitenciaris milloren la qualitat de vida dels interns, Hagan, Chevy, Aoun i Clement (Citat per Moscoso 2017).

A l'entrevista feta amb David Ballester assegura que amb l'esport podem ajudar que no es repeteixin conductes que poden fomentar a tornar a delinquir.

I en el cas dels interns que no hagin tingut vides desestructurades, l'esport els permet conservar i desenvolupar la seva socialització normalitzada i lluitar per recuperar la vida que tenien abans d'ingressar a la presó.

En aquesta mateixa línia també hi coincideix José Carlos Suárez que assegura que els esports que vulguin practicar un cop surten de la presó, dependrà molt de les experiències de vida que hagin tingut abans d'entrar-hi i sobretot també, el que se'ls hagi ofert mentre estan a la presó. El que interessa és crear l'hàbit amb l'intern i ajudar-lo a continuar consolidant-se per estar a fora de la presó.

Així doncs, coincideixen amb Moscoso, D., Pérez, A., Muñoz, V., González, M., i Rodríguez-Morcill, L. (2012) quan diuen que l'esport és entès com un revulsiu per la generació de nous hàbits saludables i ofereix un context pel canvi d'actituds, així com que l'intern adopta hàbits normalitzats i modifica la seva conducta, pot reconèixer les seves opcions d'integració social i lluitar per aprofitar les noves oportunitats que es presenten a les seves vides.

En les pràctiques esportives a la presó, segons la teoria estudiada, destaca el caràcter informal de la pràctica, ja que els interns practiquen esport de forma desorganitzada i sense normes. L'altra característica fonamental és l'absència d'autocontrol dels practicants, hi ha interns que comencen a jugar un partit de futbol i no paren fins que estan totalment esgotats o altres que abandonen el terreny de joc per frustració a les errades comeses.

En aquest mateix sentit en fa referència José Carlos Suárez quan explica que ell en els partits de bàsquet ha de posar normes com per exemple fer que una cistella només valgui punt quan estiguin tots els jugadors atacants al camp rival, perquè sinó, ells mateixos s'estructuren de forma diferenciada atacants i defensors.

José Carlos Suárez diu que un dels esports més practicats és el fitness, per la creença que té de culte al cos.

També assegura que acostumen a fer més esports individuals que col·lectius, per aquest motiu esports com l'atletisme és dels que pren més sentit, perquè els interns acostumen a córrer a dins les presons i no necessiten gaires recursos per practicar-lo. Coincideix amb la teoria estudiada que diu que a la presó es duen a terme activitats esportives com el condicionament físic, la musculació, l'atletisme, el bàsquet, etc.

En canvi, David Ballester no fa referència explícita a aquests esports, però si afirma que una persona que ha tingut problemes de consum d'estupefaents, les pràctiques esportives de risc com el parapent, les activitats de muntanya o l'escalada, poden ajudar aquella persona a no haver de pensar a consumir, per tant, no tornar a delinquir. També coincideix que si a la persona en qüestió li agrada l'esport individual, se li poden oferir pràctiques com l'atletisme.

També té un gran efecte i importància la interacció dels centres i entrenadors o monitors. Chamarro, (1993) assegura que l'ús de l'esport com agent educatiu, rehabilitant i terapèutic és una via de gran futur que només requereix professionals amb criteris clars i iniciativa per idear i aplicar noves formes de treball en les presons i en tots els llocs en què l'esport i les persones tinguin alguna cosa a veure. Devís-Devís, Martos-García, D., Valencia-Peris, A., i Peiró-Velert, C. (2017) també corroboren que els educadors amb major nivell d'estudis mostren un major grau de professionalització, tal com també coincideixen els entrevistats David Ballester i José Carlos Suárez quan diuen que els professionals han de tenir una formació específica de caràcter esportiu de la mateixa forma que la tenen en els centres penitenciaris. Han de ser persones que més enllà d'invertir el seu temps per ajudar a una causa o a una persona, han de tenir també una bona formació a darrere.

Grant (Citat per Devís-Devís, 2017), també assegura que des de la dècada de 1970, s'ha pogut veure un creixent interès en l'àmbit de les presons d'Europa per augmentar la professionalització dels funcionaris de presons.

Quan vinculem l'esport penitenciari amb la comunitat, en l'entrevista amb David Ballester ens explica que el sistema d'execució penal, compta amb el que anomenem secció oberta, és a dir, mentre l'intern compleix la seva sentència, pot entrar en contacte amb entitats que el vinculen amb la comunitat i l'ajuden a recuperar aquesta llibertat. Aquestes experiències demostren que és efectiu i dona bons resultats l'acompanyament a persones que han passat per un centre penitenciari, en una etapa posterior a la seva llibertat.

Tal com diu també Chamarro (1993) quan destaca que a través de la pràctica regular, sistemàtica i reglada d'esports en cooperació amb entitats esportives de la ciutat, assumeixen valors i estils de comportament propis de l'esportista, que tots entenem com valuosos i adaptats.

En aquesta mateixa línia també coincideix amb Moscoso, et. al., (2012) quan afirmen que fer activitats esportives fora dels centres penitenciaris, afavoreix a un canvi positiu d'actituds i comportaments entre els interns.

Pel que fa a les institucions, Monteserin (citada per Chamarro, 1993), afirma que han de ser les institucions i/o agrupacions locals les que intervinguin en el mitjà social, remouent obstacles i creant ponts entre pres-societat. En aquest sentit, hi coincideixen tots els entrevistats en aquest estudi quan diuen:

David Ballester assegura que l'administració ha de facilitar uns canals de connexió, comunicació i vinculació amb la xarxa externa suficient estables i consolidats per facilitar aquest acompanyament. Hauria d'haver-hi una coordinació que ens permeti vincular l'administració amb la comunitat.

Mariona Homs proposa una metodologia de treball conjunt amb institucions per a portar a terme aquesta coordinació. Assegura que si les institucions reflexionen prèviament sobre aquest concepte, donen peu a què s'obrin unes portes que si no ho han fet abans, són més difícils d'obrir.

Carles Sixto també aporta contingut en aquesta mateixa línia quan diu que una forma de portar-ho a terme seria coordinat des de Serveis Socials de l'Ajuntament, juntament amb el teixit comunitari amb l'objectiu de fer quelcom transversal.

Però Jaume Obradors ofereix una nova opinió i diu que el suport institucional hauria de passar per donar subvencions per fomentar programes com aquests.

Justament a l'entrevista amb Jaume Obradors explica que a l'Associació Llar Pere Casaldàliga organitzen sortides d'entre 5 i 10 interns per fer excursions amb els voluntaris de l'associació. Aquestes sortides afavoreixen la vida als interns, els ajuda a trencar amb la rutina de la presó, a sentir-se lliures durant l'estona que dura l'activitat. I és exactament el Consell d'Europa (1989) que assegura que preferiblement, els presos han de poder participar en activitats esportives a l'aire lliure i unir-se a clubs. Quan això no estigui permès, s'hauria d'animar els equips i esportistes a l'aire lliure a participar d'esports amb els interns a la presó. Això pot beneficiar-los des d'una perspectiva de desenvolupament.

Però José Carlos Suárez divergeix quan diu que malauradament no hi ha les estructures suficients. Afirmar que l'activitat física a dins de la presó encara no està consolidada. Falten recursos econòmics i humans per destinar a la inversió de projectes d'aquestes magnituds.

Per altra banda, l'entrevistat David Ballester afegeix que no és habitual en la feina del Departament de Justícia, pensar més enllà dels murs de la presó.

Tothom pensa a treballar quan l'intern és a dins de la presó, el sistema s'encarrega de la rehabilitació mentre l'intern està privat de llibertat, però un cop l'intern recupera la llibertat, reitera que no és l'objecte de la seva feina.

En aquest sentit, hi ha un buit on la cadena es trenca i existeixen autèntiques dificultats per saber si la persona que acaba d'obtenir la llibertat encara necessita suport o no. Tal com diu també Meoïn Hagège (2016), les interrupcions en l'atenció post-presó són freqüents i que el recurs a l'atenció és tard. És a dir, que els pacients sortints es perden en el seguiment.

Afirma també que la interrupció de l'atenció a les persones que surten de la presó és denunciada periòdicament pels professionals de la salut i l'assistència social i que des del punt de vista de la salut pública s'espera que el pacient sigui autònom i responsable, però la realitat és que aquests principis i expectatives institucionals no permeten una comprensió completa de les experiències i comportaments dels pacients alliberats de la presó. També s'assegura que sortir de la presó sovint es veu com una ruptura en el camí del reclus.

Justament està en plena coincidència amb l'entrevistat José Carlos Suárez quan diu que la funció pública segons la llei, només tutela quan la persona està privada de llibertat. A partir d'aquí no és una responsabilitat que hagi de cobrir el Departament de Justícia.

El Consell d'Europa (1989) es manté també en aquesta mateixa línia i destaca la importància de disposar d'una xarxa d'assessors per orientar els presos alliberats. Demostra que aquestes persones necessiten molt suport individual per fer la transició de l'educació a dins a l'educació exterior.

Per aquest mateix motiu, José Carlos Suárez coincideix quan diu que seria necessària una bona coordinació interna i externa per poder fer un seguiment de l'evolució de l'intern que surt. Un diàleg constant entre l'administració i els agents socials, així com la figura d'un tutor un cop s'obren les portes de la presó.

També ho diu David Ballester assegurant que hauria d'haver-hi una coordinació que ens permeti vincular l'administració amb la comunitat.

Mariona Homs diu que des de les institucions, el que s'ha de fer és aconseguir cohesionar, orientar, impulsar i fer de tutor esportiu i afegeix com a precedent que a la ciutat Manresa hi ha l'Associació La Llar Pere Casaldàliga que treballa amb centres penitenciaris. Jaume Obradors explica que a l'Associació tenen una llar per acollir interns amb permisos penitenciaris perquè puguin pernoctar a la ciutat i tinguin l'oportunitat d'ocupar el temps, planificar activitats per treballar i visitar la família. És a dir, els fan de tutors.

6.2. Conclusions

Després de tot l'estudi fet, les entrevistes desenvolupades i la discussió pertinent d'acord amb l'estat de la qüestió teòrica exposada, podem extreure diverses conclusions.

En primer lloc, tal com s'ha dit anteriorment l'activitat física aporta una sèrie de beneficis que en certa manera podrien ser considerats molt efectius i primordials en centres penitenciaris. Beneficis fisiològics, anatòmics, psicològics, socials...

És una realitat el fet que oferir un acompanyament després de la posada en llibertat a una persona que ha estat a la presó aporta tots aquests beneficis, però sobretot també pot tenir una funció socialitzadora i rehabilitadora.

Aquest acompanyament, suport i ajuda no només ha d'estar basat en l'àmbit familiar i laboral, sinó també en altres àmbits que el poden ajudar a consolidar la seva vida en llibertat com ho pot ser l'esportiu. Aquesta normalització de la seva vida en llibertat pot ajudar als interns a no tornar a delinquir, i per tant, no tornar a la presó.

Tal com s'ha pogut veure en altres precedents semblants d'altres països, la Fundació Espartanus d'Argentina ha aconseguit amb aquest acompanyament esportiu i emocional en el moment de recuperació de llibertat, una reducció de la reincidència de fins a un 60%. Això evidencia la necessitat de la posada en marxa de projectes com aquest on s'intenta obtenir una integració social de les persones privades de llibertat a través de l'esport.

S'ha pogut veure com és un tema recurrent el fet de saber què passa després que una persona surt de la presó, però des de centres penitenciaris i el Departament de Justícia, no es preocupen d'aquest acompanyament un cop assoleixen la llibertat, perquè no forma part de les seves competències o deures.

Evidentment, perquè les institucions puguin dur a terme aquest acompanyament i desenvolupar aquestes polítiques són necessaris més recursos. I aquí arribem a una altra conclusió de l'estudi.

Totes les persones, institucions, organitzacions, entitats i clubs entrevistats han coincidit amb la falta de recursos que hi ha. Per a portar a terme un projecte com aquest, serien necessaris recursos materials, humans i sobretot econòmics, fet que actualment no hi ha.

Els recursos humans serien imprescindibles per poder comptar amb professionals encarregats de gestionar aquest projecte, de forma organitzativa, per afavorir contactes amb les entitats de la comunitat, fer un acompanyament, per oferir suport i fer de tutors a les persones receptores.

Ha quedat clarament evidenciat que aquest projecte podria interessar absolutament a tothom; institucions, entitats, clubs i evidentment als mateixos interns, perquè per aconseguir una bona reinserció, s'ha de poder vincular a la persona amb la comunitat. I aquest estudi ha buscat exactament això, la vinculació de les persones que surten de la presó amb la comunitat.

Una altra conclusió extreta ha estat la necessitat de tenir una vinculació i una xarxa prou extensa i consolidada de treball en comunitat. Aquesta xarxa és imprescindible que pugui comptar amb tots els agents implicats, ja siguin institucions com el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, Diputacions, Ajuntaments en àmbits locals, centres penitenciaris, etc. Però també han de formar-hi part tots els clubs, entitats, associacions i persones vinculades amb el projecte, per tal d'establir una forma de treball conjunta on tothom hi formi part, se sentin implicats i puguin afavorir al desenvolupament del projecte.

No obstant això, projectes com aquests no han d'estar únicament orientats a les persones que acaben d'assolir la llibertat, sinó que també haurien de poder-hi participar interns amb permisos, tercers graus, règims oberts, etc.

Però no s'hauria de proporcionar aquesta ajuda únicament a centres penitenciaris, sinó que també haurien de poder participar-hi i gaudir-hi persones amb risc d'exclusió social i tots aquells col·lectius més desfavorits.

En general a totes aquelles persones que vulguin tenir l'oportunitat de refer la seva vida, però malauradament no tenen ni l'entorn ni els recursos per poder-ho portar a terme.

Per aquest motiu aquest projecte ha de poder servir per establir les bases i els models per intentar aconseguir una millor vida de tothom en comunitat.

6.3. Proposta

Després de l'estudi fet, la discussió i les conclusions extretes, la proposta que formalitzo és la següent:

Primerament i tal com s'estableix en els resultats i les conclusions, proposo la creació d'un ens o col·lectiu de clubs i entitats esportives, associacions, fundacions, administracions, institucions, universitat i agents implicats de la ciutat de Manresa.

Aquest col·lectiu treballarà basant-se en la metodologia mencionada en aquest estudi anomenada quàdruple hèlix. Aquesta metodologia permetrà unir les quatre branques d'agents implicats; Per una banda els clubs, entitats, associacions i fundacions de la ciutat, per altra banda l'administració i institucions, per una altra banda les persones receptores del programa i finalment la universitat de Manresa.

La idea principal de la creació d'aquest col·lectiu i d'aquesta metodologia de treball és la de pensar, debatre, suggerir i organitzar entre tots la millor forma per vehicular aquest projecte.

D'aquesta manera els clubs, entitats i organitzacions de la ciutat encarregades d'oferir els seus serveis a les persones receptores del projecte, podran opinar sobre la millor forma de portar-lo a terme. En aquest col·lectiu també hi seran representades les institucions i administracions com el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, el centre penitenciari que ofereixi aquest servei als seus interns i l'Ajuntament de la ciutat on es desenvolupi. És a dir, que aquestes institucions i administracions tindran la capacitat de saber quines accions formen part de les seves competències i com es poden dur a terme.

Finalment, la funció de la Universitat serà la d'estudiar quin impacte està tenint aquest projecte a les persones receptores. Mesurar quant de temps haurien d'estar rebent aquesta ajuda, quin grau de dependència haurien de tenir i si realment s'està aconseguint assolir els objectius i propòsits inicials del projecte.

Aquest tipus de projecte és innovador i efectiu en el sentit que no és necessari que ho capitalitzi una sola entitat, club o fundació. Perquè en cas que fos així, seria necessària una xarxa molt extensa on a cada poble o ciutat fos imprescindible que hi hagués una entitat o fundació encarregada d'aquest projecte.

Pel que fa a l'àmbit econòmic, si ho capitalitzés una sola entitat seria necessari un alt suport econòmic, per tant, s'acabaria recorrent a l'administració per demanar subvencions econòmiques.

Per altra banda, des de la visió de la gestió és més difícil fer-ho des d'una idea de voluntariat com el que tenen moltes fundacions. En canvi, si es pot comptar amb l'ajuda de professionals contractats que es puguin encarregar d'aquest projecte, és més fàcil de desenvolupar.

Per tot això, la idea de la quàdruple hèlix pren tot el sentit i tota la força del món per desplegar-la en un projecte com aquest.

Tanmateix, tot i utilitzar aquesta metodologia de treball, també seria necessari demanar ajuts econòmics i per fer-ho proposo acollir-se als programes Erasmus + de la Unió Europea.

Aquest és un programa dedicat a l'educació, la formació, la joventut i l'esport per donar suport a la ciutadania en el seu desenvolupament personal i professional.

Aquest programa ofereix ajudes a projectes esportius i també contribueix a una societat més inclusiva i cohesionada, tal com planteja aquest estudi.

No obstant això, també seria necessària una coordinació efectiva entre l'interior i l'exterior de la presó. I per fer-ho, seria imprescindible que es comencés a preparar els interns per aquest tipus de programa mentre encara estan a la presó.

Per aquest mateix motiu, una forma de fer-ho podria ser creant i fent realitat l'Acadèmia Esportiva M3C, la qual fa referència en la seva Tesi Doctoral el Doctor Raül Romeva i Rueda.

Aquesta acadèmia pot ajudar als interns a fer aquesta connexió amb la comunitat i afavorir la transició entre l'esport intramurs i l'esport amb les entitats i clubs fora de la presó.

Aquesta acadèmia conjuntament amb el projecte d'esport en llibertat s'hauria d'aplicar no només en centres de règim tancat, sinó també a tots aquells interns que tenen permisos penitenciaris o que estan en un centre de règim obert. Així com establir en els centres penitenciaris Programes Individuals de Tractament orientats a l'esport.

D'aquesta forma es podria aconseguir un teixit esportiu i en comunitat suficient per establir els contactes entre les persones que han passat o estan a la presó i les entitats i clubs de la ciutat.

---

7. LIMITACIONS DE L'ESTUDI I LÍNIES FUTURES

7.1. Limitacions de l'estudi

Com a limitacions de l'estudi, per descomptat, i com és habitual destacaré el temps. En estudis com aquests un dels recursos més importants és el temps i, per tant, la falta d'aquest és clarament una limitació pel desenvolupament de l'estudi. Amb més temps pel desenvolupament de la investigació, probablement hauria pogut fer més entrevistes, analitzar més estratègies i conèixer més metodologies per poder pensar, debatre i formular una proposta millor.

És evident que una de les limitacions més grans ha estat que aquest estudi s'ha fet en el marc d'un Treball Final de Grau, amb tot el que això comporta, també el temps tan acotat que estableix el pla docent o normativa del treball.

Probablement, aquest estudi donaria per molt més, fins i tot per acabar sent una Tesi Doctoral.

Per altra banda, una altra limitació ha estat la falta de contacte o més aviat la dificultat per contactar amb segons quines fundacions i associacions del país.

A Catalunya tenim un gran teixit associatiu, però la majoria d'aquest és de caràcter voluntari i això fa que moltes d'aquestes associacions o fins i tot fundacions passin èpoques de poca activitat a conseqüència de diferents aspectes personals dels qui en formen part.

M'he trobat dificultats per establir contacte amb fundacions dedicades a aquest sector. Aquestes dificultats han estat bàsicament la falta de respostes a les meves peticions de contacte.

Vaig considerar important contactar amb certes fundacions per les seves tasques en àmbit social i solidari tant amb col·lectius en risc d'exclusió social com també amb centres penitenciaris, però no he aconseguit cap resposta a les meves peticions, probablement per la falta d'activitat o més ben dit la inactivitat actual d'aquestes fundacions.

Finalment, una de les grans limitacions de l'estudi ha estat la immensitat que suposa una administració, com a concepte, amb tot el que comporta.

Presentar un projecte com aquest en una administració augmenta el grau de dificultat segons el rang d'aquesta administració. Evidentment, el Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya és un gegant al costat d'un Ajuntament de ciutat o de poble, per aquest mateix motiu el treball s'ha centrat en una única ciutat.

Tot i això, no és una tasca gens fàcil. Tothom té molt bona predisposició, tothom pensa com pot ser de beneficiós aquest projecte, tothom està d'acord en la necessitat d'estudis com aquest. Però, al cap i a la fi, l'administració és lenta i el Departament de Justícia se centra en el que passa a una banda dels murs, però mentrestant cada dia hi ha persones que travessen la porta de la presó sense saber on anar, sense saber què fer i sense ningú que els acompanyi ni ajudi per poder refer la seva vida.

7.2. Línies futures

Una de les línies futures d'aquest estudi hauria de ser les entrevistes amb alts càrrecs de l'administració, concretament del Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, ja sigui el Director General o la Consellera de Justícia. També amb Diputacions per saber si en un futur estarien disposats a oferir en el seu catàleg de projectes un com aquest. Aquestes entrevistes ajudaran a escalar el projecte en un àmbit més nacional, de manera que podrà ser desenvolupat no només en àmbit local com ha estat aquest estudi, sinó que es podrà oferir en major grau i en molts més territoris.

Una altra de les línies futures imprescindibles hauria de ser la de fer entrevistes amb les persones receptores d'aquest projecte, és a dir els interns i internes que en un futur han d'assolir la llibertat i han de poder comptar amb l'ajuda de projectes com aquests. Saber si els hi pot interessar, si ho poden necessitar, conèixer les seves opinions, pensaments, interessos i condicions. Això és primordial per poder saber com establir les bases del projecte i començar a construir com ha de ser aquesta continuïtat de la pràctica esportiva fora de la presó.

Per acabar, poder transcendir aquest projecte més enllà dels murs de la presó hauria de ser una de les darreres línies futures per tal de poder oferir ajudes com aquestes no només a interns que acaben d'aconseguir la llibertat, sinó també a persones amb permisos penitenciaris, a menors d'edat que estan complint algun tipus de pena privativa de llibertat i a tota classe de col·lectius amb risc d'exclusió social.

---

8. FONTS D'INFORMACIÓ

- Andrews, J. P., i Andrews, G. J. (2003). Life in a secure unit: the rehabilitation of young people through the use of sport. *Social Science i Medicine*, 56(3), 531–550. [https://doi.org/10.1016/s0277-9536\(02\)00053-9](https://doi.org/10.1016/s0277-9536(02)00053-9)
- Arnal, J., del Rincón, D., i Latorre, A. (1999). *Investigación educativa*. Labor. <https://www.icmujeres.gob.mx/wp-content/uploads/2020/05/InvestigacionEducativa.pdf>
- Capdevila, M. (Coord). (2015) Taxa de reincidència penitenciària 2014. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada. Generalitat de Catalunya. Lloc web: <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/deed.ca>
- Chamarro Lusa, A. (1993). Deporte y ocio para la reinserción de reclusos la experiencia del centro penitenciario de Pamplona. *Revista de psicología del deporte*, 2(2), 87–97. <https://archives.rpd-online.com/article/download/294/294-409-1-PB.pdf>
- Conseil de l'Europe. (1989, octubre). *Education en prison* ((89) 12). https://www.right-to-education.org/sites/right-to-education.org/files/resource-attachments/Conseil_Europe_Recommandation_Education_en_Prison_12_89_FR.pdf
- Council of Europe: Committee of Ministers. (2006, enero). *Recommendation Rec(2006) 2 of the Committee of Ministers to Member States on the European Prison Rules* (Rec(2006)2). <https://www.refworld.org/docid/43f3134810.html>

- Devís-Devís, Martos-García, D., Valencia-Peris, A., i Peiró-Velert, C. (2017). La profesionalización de los educadores deportivos en prisiones Europeas. *Revista internacional de medicina y ciencias de la actividad física y del deporte*, 17(66), 205–223. <https://doi.org/10.15366/rimcafd2017.66.001>
- García, D., Devís-Devís, J., i Sparkes, A. C. (2009). Sport and physical activity in a high security Spanish prison: an ethnographic study of multiple meanings. *Sport, Education and Society*, 14(1), 77–96. <https://doi.org/10.1080/13573320802615189>
- Hagège, M. (2018, septiembre). La continuité des soins à la sortie de prison. *Actualité et dossier en santé publique*, 104. <https://cutt.ly/AYLAOaB>
- Martos García, D., Devís Devís, J., i Sparkes, A. C. (2009). Deporte entre rejas. ¿Algo más que control social? *Revista Internacional de Sociología*, 67(2), 391–412. <https://doi.org/10.3989/ris.2007.07.26>
- Moscoso, D., Pérez, A., Muñoz, V., González, M., i Rodríguez-Morcill, L. (2012). El deporte de la libertad. Deporte y reinserción social de la población penitenciaria en Andalucía. *Anduli - Revista Andaluza de Ciencias Sociales*, 11, 55–69. https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/51768/art_4.pdf?sequence=1&isAlloved=y
- Moscoso-Sánchez, D., De Léséleuc, E., Rodríguez-Morcillo, L., González-Fernández, M., Pérez-Flores, A., i Muñoz-Sánchez, V. (2017). Expected outcomes of sport practice for inmates: A comparison of perceptions of inmates and staff. *Revista de psicología del deporte*, 26(1), 37-48. <https://www.redalyc.org/pdf/2351/235149687004.pdf>

- Parker, A., Meek, R., i Lewis, G. (2014). Sport in a youth prison: male young offenders' experiences of a sporting intervention. *Journal of Youth Studies*, 17(3), 381–396. <https://doi.org/10.1080/13676261.2013.830699>
- Popkewitz, T. (1988). *Paradigma e ideología en investigación educativa*. Mondadori. <https://rebiun.baratz.es/rebiun/record/Rebiun03491511>
- Secretaria de Mesures Penals, Reinserció i Atenció a la Víctima Àrea de Planificació i Projectes Estratègics. (2021, octubre). *Descriptors estadístics de serveis penitenciaris i de rehabilitació*. Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya.
http://www.gencat.cat/justicia/estadistiques_serveis_penitenciaris/
- Tewksbury, R., i Mustaine, E. E. (2008). Correctional Orientations of Prison Staff. *The Prison Journal*, 88(2), 207–233.
<https://doi.org/10.1177/0032885508319163>
- Van Zyl Smit, Professor of Comparative and International Penal Law Dirk, i Snacken, S. (2009). *Principles of European Prison Law and Policy: Penology and Human Rights*. Oxford University Press, USA.
<https://doi.org/10.1093/bjc/azq017>
- Wagner, M. McBride, R. y Crouse, S. (1999). The Effects of Weight-Training Exercise on Aggression Variables in Adult Male Inmates. *The Prison Journal*, 79(1), 72–89. <https://doi.org/10.1177/0032885599079001005>